

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

СЫЙ БЕРИУ

Эсгертмеге гюлле салгандыла, жигитлеге баш ургандыла

КЪМР-ни Башчысы **Казбек Кокков** эмда Суд приставланы федерал службасыны директору – Россей Федерацияны баш суд приставы **Дмитрий Аристов** Уллу Ата журт башлангангына – Эсге тышорюнюн бла бушууну кюнюне жораланган эсгерюу жумушлагыа кытышхандыла, «Махтаулыкъну ёмюрлюк оту» эсгертмеге гюлле салгандыла.

Фашист уучлаучулагыа кыжауу кызауатда хорлам ючюн жанларын аймагъан жигитлени эсгерирге Нальчикде ёмюрлюк оту кыатына КЪМР-ни Парламентини Председатели **Татьяна Егорова**, КЪМР-ни Правительствоосуну Председатели **Мусуклаы Алий**, Нальчик шахарны жер-жерли администрациясыны башчысы **Таймураз Ахохов**, урушну

ветеранлары, аскерчиле, толтуруучу власть органланы, кюч структураланы келечилери, право низамны сакълаучула, «Юнармия» россейли сабий-жаш тёлю биригиге киргенле,

жамауат да келгендиле. Ала Къабарты-Малкъардан урушха барып, андан кыайтмай кыалганланы бир минутну шох сюелип эсгергендиле. Эсгерюу жумушла респу-

бликаны битеу шахар округларында бла муниципал районларында бардырылгандыла. деп билдиргендиле КЪМР-ни Башчысыны бла Правительствоосуну пресс-службасындан.

ЭСГЕРИУ

Урушда ёлгенлеге – ёмюрлюк махтау

22 июньда «Эсде тутууну жау чыракъыкылары» деген битеуроссей акция бардырылганды. Анга бизни республикада жашагъанла да кышулгандыла.

Ол кюн танг аласында, 4 сагъатда, Нальчикни маданият эм солу паркында Ёмюрлюк отну кыатына кёлпе келген эдиле. Аланы араларында торлю-тор-

лю министерстволаны бла ведомстволаны, жамауат эмда дин биригиулене, миллет маданият араланы келечилери, мектепчиле, волонтерла, кадетле, уру-

нууну эмда аскерни ветеранлары, жаш тёлю, шахарчыла эмда анга жууукъ элдеде жашагъанла да бар эдиле. Бу жолча кёл адам бир заманда да болмагъанды деп, таукел айтыргыа боллукъма.

Жыйылгъанланы аллында урунууну бла урушну ветеранларыны шахар советини председатели **Абдулаланы Мустафа** сёлешгенди. Ол бюгонлюкде кыралыбыз Уллу Ата журт урушдан сора кыалгъан фашист кыауумланы туудукъларын кыруутуу бла байламлы энчи аскер операцияны бардыргъаныны юсюнден айта, бизни республикадан баргъан жашла ол кызауатда кишиликлерин, батырлыкъларын да кергюзтенлерин чертгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В. Кокковну Жаш тёлюню кюню бла АЛГЫШЛАУУ

Багъалы шуёхларым! Сизни Жаш тёлюню кюню бла алгышлайм!

Бу кыралыбызны гиртчи, уллу кёллю болмагъан эмда алгъа талпынган инсанларыны байрамды. Биз Къабарты-Малкъарны жаш тёлюсю, аны окъууда, урунууда, илмуда, маданиятта, спортта, чыгармачылыкъда, жамауат ишде да жетишимлери бла ёхтемленебиз.

Бюгонлюкде сизни фахмугызну, хунеригизни ачыкылауыа, инсанлыкъ, чыгармачылыкъ, усталыкъ жаны бла да ёсюююзге, проектлерибизге бла башламчылыкъларыбизге тутхучлулукъ этиуге не кыдар иги онгла кырауыа бурулган мадарла федерал эмда регион даражалда дайым этиледиле. Кесигизге не уллу муратны да салып, анга жетерге таукел кюрешигиз. Ол заманда жетишимли болмай кыаллыкъ тойюлсюз.

Ма сизге, жаш адамлагыа, тышерикди жангы, заманга келишген эмда кючлю Россейни кыруулушун бардырыргыа. Бизни республиканы жаш тёлюсю, кыралны бир кесеги болгъанын, аны кыдары ючюн жуауплыгыын терен сезип, мындан оры да жамауатны кырау кючю болгъанлай кыаллыкыбизге, туугъан Къабарты-Малкъарыбызны бла Ата журтубузну айныуна себеплик этерик ишлени бла ниетлени башламчылары болуп, аланы жашауда бардырмай кыоймазлыкыбизге ийнанам.

Жюрегимн теренинден алгыш эте, кийик саулуку эмда насып тежейме, кючююзге базынуучу болугъуз, муратларыбизге жетигиз!

Жаш тёлюню кюнюне аталган материал 9-чу бетде басмаланады.

2023 жылны 28 июнун байрам солу кюннге санауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

«Дин тутаргъа эркинликни юсюнден эмда дин биригиулене юсюнден» 1997 жылны 26 сентябринде чыгарылгъан 125-ФЗ номерли федерал законну 4-чю статьясыны 7-чи пунктна тийишлиликде эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Муслиманларыны дин управлениасыны быйыл Къурман байрам 28-30 июньга тышгени бла байламлы этген тилегине кёре **бегим этеме:**

2023 жылны 28 июнун Къабарты-Малкъар Республикада байрам солу кюннге санаргъа.

Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысы **К. КОКОВ**
Нальчик шахар, 2023 жылны 22 июну, №60-УГ

Белгилеу

Жырчыгъа кёре жыры, кыуанчы да

Галина Къашхатауда ёсген этсе да, школну уа Бабуентде бошагъанды. Жыр жаны бла биринчи устазына Улбашланы Азгорну санайды. Ол келтирген эди аны 1963 жылда Нальчикде музыка училищеге.

Россейни сыйлы артисткасы Таукенланы Галина бу кюнде юбилейин белгилейди.

10 бет

Жай сопуу

Хасанияны 16-чы номерли мектебинде ачылгъан жай лагерде элли сабий сопууду. Ала мында заманларын зауукълу ёджюредиле, кюн сайын сабийлени ойнатыу, биллимлерин ёсдюрюу ишле кыралдыла, торлю-торлю тобешиуле бардырыладыла.

Саулукъларын чыныкъдырадыла,
хунерликлерин ёсдюредиле

12 бет

Къарау

Федерация Советни къаууму республикада бир-бир предприятияланы жокълагъанды

Федерация Советни Бюджет эмда финансла рынокла жаны бла комитетини къаууму аны таматасы **Анатолий Артамонов** бла бирге Къабарты-Малкъарны жокълагъандыла. КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** къонакъла бла бирге агропромышленный комплексни предприятияларыны бир ненчасында болгъанды, ол санда Нальчикни сют комбинатында, алмала ёсдюрген эмда сакълагъан «Сады Приэльбрусья», «Сады Баксана» эмда «СтройМаш» биргиуледе. Была эмда кёп башха предприятияла да ашарыкъланы тазалыкълары эмда къоркъуусулукълары бла Къабарты-Малкъарны атын айтдырадыла.

Иши жолучулукъдан сора импорту алышындырууну, къыралда эмда регионда агропромышленный комплексни болумуну да эслеринден хапар баргъанды.

Федерация Советни Бюджет

эмда финансла рынокла жаны бла комитетини къаууму республиканы башха предприятияларын да жокълагъандыла. Ала иши жолучулукъларыны эселлерин комитетни 2024 жылгъа эмда

2025, 2026 жылланы план кезиуоне федерал бюджетни къурауыга аталгъан жыйылъуунда сюзеркидиле, деп билдиргендиле КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоосуну пресс-службасындан.

Кенгеш

Къыралны келир юч жылгъа бюджетини юлгюсю Нальчикде сюзюлгенди

Къабарты-Малкъаргъа Россейни Федерация Советини Бюджет эм финан рынокла жаны бла комитетини келечилери иши жумуш бла келгендиле. Жолучулукъну чеклеринде понене Нальчикде Правительствоу ююнде «РФ-ни 2024 жылда эм 2025-2026 план кезиуде федерал бюджетини концепциясына Федерация Советни башламчылыкларыны юсюнден» темагъа видеоконференция амал бла жыйылыу бардырылгъанды.

Аны ишине КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков**, Парламентни спикери **Татьяна Егорова**, премьер-министр **Мусулканы Али**, КъМР-ден сенатор **Улбашланы Мухарбий**, Федерация Советни белгиленген комитетини келечилери, республиканы законла чыгарыуучу эм толтуруучу власть органларыны къуллукъчулары къатышхандыла. Кенгеше видеоконференция амал бла Россейни Финансла, Экономиканы айнытуу министрстволарыны, башха ведомстволаны келечилери да къошылгъандыла.

Тобешинуо комитетни башчысы **Анатолий Артамонов** ачханды. Ол жыйылыуну алында кюн республикада бир ненча социал объекте болгъаныны юсюнден айтханды. «КъМР-де кёп жумушла бардырылгъанларын кёргенбиз. Терек бахчалада болгъанбыз, интенсивный амал бла терекчиликни къыралда жарыгъа керекди, проект шёндюгю заманда магъаналыды», - дегенди ол.

Къонакъла сют жарашдырған предприятияде, жангыртылган полилиникаладан бирини къурулушунда, шолда, башха объектеде болгъандыла. Сенатор алада кёргенине ыразылыгъын билдиргенди. «Бек башы - алада ишлерин сыйген, сынамлы адамла урунадыла. Ала керексиз сорула бермейдиле, борчларын бет жарыкълы толтурадыла, жетишимле болдурадыла», - деп къошханды.

Кенгешини темасына кёче, Анатолий Артамонов келир юч жылгъа федерал бюджетге башламчылыккъа кёп болгъанларын белгилегенди. Аны сюзюге алыкъа эки ыйыкъ барды, бу кезиуде анга энтта предложенила

кыйририлге боллукъдула. «Бу жыйылыуде да магъаналы эсгертиуле этилирле деп ышанама. Шёндюгю заманны энчиликлерин эсге алыргъа керекди. Документде экономиканы бёлюмлерини ышаныулукъларын игилендириуге, инсанларыбызгъа социал себепликке бурулгъан жумушла бардыла», - дегенди докладчы эмда инсанланы бюджет къалай къуралгъаны, ача къаллай жумушлагъа къоратылгъаны бла шагырей этерге кереклине эс бурганды. «Бюджет халкъны байлыгъыды, ол къалай хайырланылгъанындан билирге керекдиле», - деп къошханды ол.

Анатолий Дмитриевич Шимал Кавказны регионларыны экономика онглары улуу болгъанларыны, аны бла бирге адамланы саулукъларын игилендириуде, солуларын къурауда керекли инфраструктура къуралгъанын чертенди.

Бюджетни файдаларын бла къоранчларын бирге келишдирирге, бютюнда файдаланы толтурууда хайырлы ишлерге кереклисини юсюнден да баргъанды сёз. Анатолий Артамонов бютюнда жангы регионланы алында жууаплылык улуу болгъанын чертенди.

– Алада жашагъанла кёрген кыйынлыкъланы къысха заманны ичинде унутурча этерге борчлубуз. Бир-бир жумушланы арч болжалгъа салыргъа тошерик да болур. Алай бу кезиуде регионланы экономика онгларын кёргюзторге, магъаналы жумушла толтурургъа амалла береди, - дегенди сенатор эмда газ бла хакъсыз жалчытуу программа жашау журтланы ишлетинуо тирилтирге себеплик этгенин юлгюге келтиргенди.

Ызы бла кенгеш жабыкъ халда бардырылгъанды.

Жыйылыудан сора Казбек Коков бла Анатолий Артамонов журналистлени сорууларына жууапла бергендиле. Анатолий Дмитриевич къыралны келир юч жылгъа бюджетини концепциясын сюзюу хайырлы этгенин белгилегенди. «Республикада объектеде болгъаныбыз, мында жашауну, адамланы сейирлерин сезгенибиз, къалай кемчиликле, жарысула болгъанларын кёргенибиз магъаналыды. Быллай тобешиле бюджетни жумушларын къурагъан кезиуде регионланы сейирлерин къорууларгъа болушадыла. Биз регионланы палатасыбыз. Аны ючюн субъектле жанлыбыз, Къабарты-Малкъаргъа да себеплик этерге хазырбыз», - дегенди сенатор.

Сюзюлген теманы юсюнден айта, ушыкъ ачыкъ халда, хайырлы бардырылгъанын, ушыкъгъа федерал министрстволуула бла ведомстволуула къатышханларын айтханды. «Биз бюджетни концепциясына эсгертиудени эшитгенбиз, аланы тинтирге энтта эки ыйыкъ барды. Ахыргы документ файдалы болургъа керекди», - дегенди Анатолий Артамонов эмда Казбек Коков, республиканы битеу жамауатына къонакъбайлык ючюн ыразылыгъын айтханды.

Казбек Коков а Федерация Советни комитетини жыйылыуун Къабарты-Малкъарда бардырыгъа оную этилгени республикагъа ышаныулукъну белгиси болгъанын айтханды. «Бюджетни концепциясы сюзюлгени регионлагъа магъаналыды. Биз казна къалай къуралгъанын кёргенбиз, алада болгъан жумушла келир кезиуде ышаныулукъ кырауаргъа онг бердиле. Аны бла бирге уа Къабарты-Малкъаргъа магъаналы сорула да сюзюлгендиле. Ала да келир юч жылны бюджетине кыйририлге деп ийнанабыз», - дегенди республиканы онуючусу.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Урушда ёлгенлеге – ёмюрлюк махтау

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

– Биз барыбыз да мамыр кёкню тюбюнде жашай эсек, ол аланы хайырынданды. Аны себепли алагъа не жаны бла да себеплик этип турургъа борчлубуз. Мындан баргъан писмола окуна да аланы журеклерин жыйытадыла», - дегенди Мустафа Камалович.

Жаш адамлагъа айланып, ол аланы иги окургъа, спорт бла кюреширге, ахшы ишле этерге итинирге чакъыргъанды.

Орус православный килисини башчысы **Валентин Бобылёв** а 1941 жылда фашист Германия СССР-ге киши сунмай тургъанлай чабыулукъ этгенин, биринчи кюн окуна Брест къалада кёп жашларыбыз жан бергенлерин эсгергенди эмда быллай шартла келтиргенди: Улуу Ата журт урушда саулай да жыйырма жети миллиондан артыкъ адамны жашауну юзюлгенди, кёпле санларындан къыяулу болуп къайтхандыла. «Ол улуу багъа бизни бютюнгю жарыкъ кюнюбюз, ма быллай ариу тангла атар ючюн берилгенди. Совет халкъ битеу Европаны фашизмден азатлагъа барысындан улуу къыйын салгъанын унутургъа жарарыкъ

тийюлдю. Бютюнюнде европаны къыралларында жашагъан бир къауумла Россейге къажу суюледиле. Болсада, Россейни бир заманда да бир киши да хорлаймагъанды, бу жолда хорлам бизники боллукъду», - дегенди.

Андан сора Ёмюрлюк отну къатында жыйылгъанла бир минутну шож суюлгендиле, эсгертемеге гюлле салгъандыла, жау чыракъла жандыргъандыла. Улуу Ата журт уруш башланган кюннге жоралап, аладан «82» деген тарихни къурашдыргъандыла.

Эсгерти. 21 июньда уа «Единая Россия» политика партианы республикада бёлюмюню келечилери, жаш гвардеецле, «Хорламы волонтерлары» да Аскер Махтаулыкъу эсгертемеини алында эсде тутууну жау чыракъчыкъларын жандыргъандыла.

Эсде тутууну акциясына республиканы битеу районлары да къатышхандыла. Черек районда да эрттенкиде сагъат төрт бола, Улуу Ата журт урушун кезиунде ёлгенлеге ишленген эсгертемени къатына кёпле келгенди. Ала жау чыракъла жандыргъандыла, эсгертемеге гюлле салгъандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Жыйылыу

Баш борч – наркотиклени законсуз сатыууну жолун кесерге

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** КъМР-ни Наркотиклеге эмда терроризмге къажу комиссияларыны жыйылыуларын бирге ётдюргенди.

Республиканы онуючусу комиссияны къаууму бла бирге «Бир минутну шож туруу» акциягъа къатышыр ючюн, кенгешни бир ауукъ заманнга тохтатханды. Акция москва заман бла 12.15 сагъатда Россей Федерацияны битеу жеринде Улуу Ата журт урушда ёлгенлени хурметине бардырылгъанды.

Жыйылыуну кезиунде республикада наркотиклени эмда адамны башын хайран этген улуу затланы жайыуу, аланы законсуз сатыуу къажу кюреш бла байламлы мадарла къалай толтурулгъанларын къаралгъанды. Жаш адамлагъа бютюнда сакъ болургъа кереклиси чертилгенди, этилген мадарлагъа багъа беруиню жорукъларын тохтатшыруу дуркъюролгенди. Казбек Коков жамауатны саулукълу жашау бардырыгъа итиндириу эмда кёллендириу жаны бла ишни кюлендирирге буоргъанды, спорт бла не къада кёп адам кюреширча этерге кереклисин эсгертенди.

Кенгеше къатышханла наркотиклени эмда адамны башын хайран этген башха улуу затланы законсуз сатыуу къажу кюрешни чеклеринде наркоманланы ачыкълау, алагъа багъуу, медицина-социал болушлукъ беруи жаны бла иш не халда болгъаныны юсюнден да оюмларын айтхандыла.

Республиканы школларын бошагъанлагъа къуанчылы игирле къурауну эмда аланы бардырыууну кезиунде къоркъуусулукъну жалчытууу да улуу эс бурулгъанды. Власть органла, право нызамны сакълауучула бла бирге ол жаны бла тийишли мадарла этерге керек болгъанлары эсгертилгенди.

Биркюн жыйылыуу КъМР-ни Парламентини Председатели **Татьяна Егорова**, КъМР-ни баш федерал инспектору **Тимур Макоев**, право нызамны сакълауучула, толтуруучу власть органланы башчылары, муниципал районланы бла шахар округланы таматарлары, жамауат биригиуленди да келечилери къатышхандыла, деп билдиргендиле КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоосуну пресс-службасындан.

Ал жанында — инсанланы сатыу-алуу эркинликтери

КЪМР-ни Парламентини Экономика политика, инновациялы айнытуу эм предпринимательство жаны бла комитетини кенгертилген жыйылыуунда республикада инсанланы сатыу-алуу эркинликтери кьалай сакьланганларыны соруулары сюзюленди. Кенгешни комитетни башчысы Заур Апшев бардырганды. Аны ишине спикерни орунбасары Жанатайланы Салим, жууаплы ведомстволаны бла бизнесни келечилери кьатышканды.

Заур Апшев тобешууде сюзерге белгиленген соруу хар инсанны да жашауу бла байламлы болганын чертгенди. «Бардырылган тинтилуден ачыкьланганыча, сатыу-алуу эркинликтери сакьлауда кемчиликке, бузукьлыкка бардыла. Аны ючюн жууаплы органла бюгон айтылган шартланы эсге алырла, ахырында чыгарылган эсгертуле уа болумну тапландырырга себеплик этерле деп ийнанама», – дегенди ол.

Тобешууде Роспотребнадзорну КЪМР-де Управлениасыны алычуланы эркинликтерин сакьлау жаны бла белюмюню башчысы Сакима Семенова селешгенди. Ол докладдында алычуланы эркинликтерин сакьлауда кемчиликтери бла жетишмеген затланы, ведомствону борчларыны эмда ишлеринде башчылыкка алынган федерал законланы юслеринден айтханды.

РФ-ни Правительствосуну инсанланы сатыу-алуу эркинликтерине федерал кьырал контролью юсюндон болумну излемдерине тийишлиликке, предпрятияда план бла тинтилуде бардырырга чекле салынганларын билдиргенди докладчы. Аланы жаланда адамны жашаууна бла саулугуна кьоркьуу болганын ишеклик ачыкьланган кезууде бардырырга жарайды. Бу кезууде да тинтилуде прокуратура ырызлык берирге керекди.

– Роспотребнадзор план бла тинтилуде жаланда артыкьта кьоркьуу облукьте бардырады, асламында медицина эм билм беруу укрежденилады. Биз санитар эм эпидемиология излемле кьалай сакьланганларын сюзерге эркинбиз, – дегенди Сакима Юрьевна.

Чекле кийрилген кезууден бери Управлениага инсанланы сатыу-алуу эркинликтерине бузукьлыкканы, неда кьоркьуу болумланы юслеринден тарыгуула болмагандыла. Аны бла бирге докладчы прокуратура тинтилуде юслеринден эстертилени кьабыл кермегенине, жылы алындан бери жаланда эки тарыгуу тюзге саналганына эс бурганды ол.

– Товарла бла жалчытуу, сатыу-алуу организацияда тинтилуде бардырырга чекле салынганларны бла байламлы бу жаны бла эркинликтери болган кьырал органла бла байламлыкка кьурауга баш магьана бериледи. Аны бла байламлы Ич ишле

министерствога, Шимал-Кавказ таможня управлениага бирге ишлеуно юсюндон тилекле этилгенди, – дегенди докладчы.

Сёз профилактика жумушланы юслеринден да барганды. Аны чеклеринде программа хазырланганды, ушакьла, тобешууде бардырыллыкь организацияланы тизмеси кьуралганды. Дагыда Управленианы сайтында, асламлы информация органлада законла ангылатыладыла.

Жылны алындан бери Управлениага инсанланы сатыу-алуу эркинликтерине бузукьлыкка этилгенерини юсюндон 134 тарыгуу этилгенди. Аланы асламы товар кемчилик бла болганын ючюн артык кьайтарырга болушлукь бла байламлыдыла.

– Тарыгуулары уллу кьауум интернетде сатыу-алуу бла байламлыдыла, ол санда уллу тюкенили эмда энчи адамланы ишлери бла. Социальный сетьде сатыула алдаганлары бла байламлы шартла ич ишле органланы кьарауларына бериледи. Жашау журт-коммунал молкно ишине тарыгуула да кенди, – дегенди докладчы.

Сакима Юрьевна 2018 жылда КЪМР-ни Башчысында инсанланы сатыу-алуу эркинликтерин сакьлауны соруулары жаны бла комиссия кьуралганын, алай андан бери жаланда бир жыйылуу болганын да белгилгенди. Жер-жерли органла да алычуланы эркинликтери жаны бла органла, жамаут приёмныйле кьуралмаганын да билдиргенди. Алай бу излемле «Алычуланы эркинликтерин сакьлауно юсюндон» феде-

рал законну 44-чю статьясында жазылыпды.

Промышленность, энергетика эм сатыу-алуу министерствону потребитель рыноканы жаны бла белюмюню башчысы Иттиланы Амина уа докладдында «КЪМР-де Промышленносту эм сатыу-алууно айнытууну юсюндон» кьырал программаны эм аны алычуланы эркинликтерин сакьлау жаны бла белюмюне жумушланы юслеринден айтханды.

– Санкцияла кийрилген, россейли рынокдан уллу тыш кьыраллы предпрятияла кеткен кезууде адамланы саулукьларына кьоркьуу, осал товарланы сатыуула чекле салыу артыкьта магьаналыды, – дегенди ол.

РФ-ни Президентини «Промышленный продукцияны законсуу сатыу-алуула кьажуу кьышакь мадарланы юслеринден» Узанына тийишлиликке, республикада энчи Комиссия кьуралганды. Анга федерал эм регион власть органланы, надзор эм контроль структураланы келечилери киргенди.

2030 жылга дери РФ-де потребительли эркинликтерин сакьлау жаны бла кьырал стратегия да барды. Аны чеклеринде КЪМР-ни Башчысында алычуланы эркинликтерин сакьлауно соруулары жаны бла совет ишлейди. «Быйыл аны кьаууму жангырылганды. Советни баш мураты инсанланы сатыу-алуу эркинликтерин сакьлау, праволу эм финанс билмичи жайылуу», – дегенди ол эмда советни жыйылыуну бардырырга хазырлануу жумушла толтурулганларын айтханды.

БРИФИНГ

Сатырларында низамлыкьга — энчи эс

Жылны алындан бери КЪМР-ни Ич ишле министерствосуну кьулукьчулары коррупцияла бла байламлы 65 аманлыкьны ачыкьлагандыла, 37 аманлыкь тинтили бошалганды, аладан 31 уголовный иш содню кьарауна берилгенди. Быллай тарихле КЪМР-де МВД-да болган брифинге белгили этилгенди. Журналистле бла тобешууде сёз коррупцияга кьажуу мадарланы юслеринден барганды, ол санда полициячыланы арасында да.

Министерствону экономика аманлыкьлагьа эм коррупция бузукьлыкьлагьа кьажуу управлениасыны белюмюню таматасы Анзор Шогенов сёзюнде бу соруула жаны бла праволу базаны юсюндон билдиргенди, бузукьлыкканы ачыкьлауда, тинтилуде эм тохтауда право низамны сакьлауу органланы магьаналары бюгонда уллу болганын чертгенди. Ол белгичи этгенича, коррупция аманлыкь этгенлери бла байламлы быйылы биринчи жарымында 28 адам жууапка тартылганды, ол санда 19-сую уллу эм бек уллу бузукьлыкка болдургандыла.

– Тинтилип бошаган ишледе этилген кьоранчны елчмеси 23 миллион сомдан озганды. Оператив-тинтиу жумушланы толтурган кезууде 20,9 миллион сом кьайтарылганды. Коррупция аманлыкьланы асламы улутхачлыкь бла байламлыдыла, – дегенди

полициячы.

Сёзге, быйыл мартта сюд пристава төрт көре улутха алганы бла байламлы уголовный иш ачылганды. Прохладна районну элдеринден бирини башчысына эмда эки кьулукьчусуна хыйлачылыкь ючюн РФ-ни УК-сыны 159-чю статьясыны 4-чю кесегине көре терслеу материалла ачылгандыла. Ала «Жашау журт эм шахар болум» миллет проектни жашауда бардырганда кеслерини кьулукьлары хайырланып, ырыскы кьоллу болганларына ишеклик барды. Майда уа республикада вузладан бирини деканыны орунбасарына эки көре улутха алганы ачыкьланганды.

– «Кьоркьуусуз эм качестволуу жолла» миллет проектни толтурган кезууде жолланы жангыртуу бла юрешкен молкленден бирини кьулукьчусу 800 минг сом улутха алганы тохташдырылганды.

Анга РФ-ни УК-сыны 290-чы статьясыны 5-чи кесегине көре терслеу материалла ачылгандыла. Озган айыкьда уа билм беруу организацияладан биринде юч адамдан кьуралган кьауум улутха алганылары ачыкьланганды. Ала Шимал-Кавказ эмда Юг федерал округлада этгенди бу аманлыкьланы, – дегенди Анзор Шогенов.

Брифингге кеси состав жаны бла управленианы энчи магьаналы буйрукьла жаны бла тамата инспектору Тимур Альборов бла кеси кьоркьуусулукь белюмюню башчысыны экинчиси Анзор Машиков да кьатышкандыла. Ала коррупцияны право низамны сакьлауула кеслери алларына хорлаялмазыкьлары, жамаут саулай анга кьажуу болурга, хар инсан да көрөп болмаганын билдирирге кереклисин чертгенди.

– Коррупция кьыраллы айныуун тыгынын, келир кюнюн бузганын ангыларга керекбиз. Аны жокь этуу кьыралда баш магьаналы жумушладан бириди, ол себепден ол жаны бла праволу багьа кьатыланады, тийишли мадарла кьураладыла, – дегенди Тимур Альборов.

Ол сёзюнде полициячыланы тизгинлеринде бу аманлыкьны болдурмау жаны бла кьаллай жумушла толтурулганларын билдиргенди. Сёзге, праволу билмилерин итендирир, профессионал сынауларын есдорюу мурат бла тийишли дерсле бардырыладыла. Аланы кезууде полициячылагу коррупцияла бла байламлы законла эмда жууапчылыкка ангылатыладыла.

– Полициячылагу салынган чекле бла излемле кьалай сакьланганлары дайым да тинтиледи. Министерствода анга жууаплы комиссияла кьуралгандыла. Чекле ни юслеринден айтханда, жууукьла бири бирине бойсунган неда контроль тамамлаган кезууде болдургандыла. Сёзге, быйыл юч полициячылагу кьулукька сарлырга ырызлыкь берилмегенди, жууукьлыкь болдурумдул ючюн, – дегенди Тимур Альборов.

Аны бла бирге полициячыла борчларын бийик даражада толтурурга чырмаула чыгарга боллугуно юсюндон белгили этерге керекди. Быйыл алай 13 билдириу берилгенди. Ала комиссияны жыйылыуларында сюзюленди эмда тийишли ноула

КЪМР-де МВД-ны экономика аманлыкьлагьа эм коррупцияга кьажуу управлениасыны башчысыны орунбасары Арсен Долов а полициячыла жалган продукцияны чыгаруула, сатыуула кьажуу мадарланы билдиргенди. Алай бла быйылы беш айыны ичинде этил спиртни эм ичги затланы чыгаруу сферада 42 аманлыкь ачыкьланганды, аладан 24-сую тинтилгенди.

Кьырал марка салынмай, ичгичи сатыу-алуу бла байламлы 17 аманлыкь этилгенди, спирт болган ичгичи законсуу чыгаруу бла байламлы 38 бузукьлыкь болдурулганды, жалган акциз марка хазырланган кезуу да ачыкьланганды.

Полициячыла кьуралган аманлыкьны кьауумну ишин тийгизгенларын билдиргенди докладчы. Республиканы беш инсаны кьырал маркалары болмаган ичгичи бла тюкенили асыраганлары, сатар мурат бла ташыганлары тохташдырылганды. Андан сора да, жалган аракы чыгарган юч цехни иши тохтаылганды. Жылны алындан бери уа республиканы жолларында ичги затланы бла спиртни алып барган 90 ауур жоюкю машина тохтаылганды.

Докладланы сюзө, Жанатайланы Салим инсанланы сатыу-алуу эркинликтерин сакьлауула жууаплы органланы араларында байламлыкьканы кьураарга керекликине эс бурганды. «Законла бу жаны бла кемчиликке бар эселе, Парламент аланы сюзерге хазырды», – дегенди ол.

КЪМР-ни Башчысыны Парламентде бла сюд органлада келечиси Мадина Дышекова уа товарны кьайтарганды, инсанны паспорт изленгенгени тюз болганын билдире сюйгөнди. Сакима Семенова ангылатканыча, ол федерал законлагу бузукьлыкь этеди.

Медицина билмилери болмай, кыска курсланы бошاپ, тишируулагу ариулыкь бла байламлы укулла, башка жумушла толтурулганлары юсюндон соруу да сюзюленди. Жууаплы органлагу кыска курслада окутууну эм аладан сора берилген сертификатланы тинтирге керекликине эс бургандыла жыйылуула кьатышканды.

Кенгеш жууаплы органлагу эсгертилени кьабыл көрюу бла бошалганды.

ТИКАЛАНЬ Фатима.

АБДУЛЛАХЛАНЬ Фатима.

Правительство

Көп фатарлы юйлени жангыртуу
юсюнден ачык сөлөшү

Шимал Кавказда көп фатарлы юйлеге тынгылы ремонт этуу кыалай барганыны, бу иште кемчиликтери эмда тамамларга керек жумушланы юслеринден **Нальчикде кенгеш бардырылганды.** **Анга Кырал Думаны, РФ-ни Кырулуш эмда ЖКХ министерствосуну, Президентни СКФО-да толуга эркинликте келечисини Аппаратыны, регион операторланы Ассоциациясыны, округда республикаланы келечилери эм башкала кыатышканды.**

Кыонакылага КьМР-ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары **Муаед Кунижев** салам берип, кенгешде кетюрюлжюк темала бек магфаналы болганларын, аланы сюзую, иш саулай да кыатышканды болурун, аны эселлерине халкы да тийишли багъа беририн тежегенди. Ол сөзлөгөн Президентни СКФО-да толуга эркинликте келечисини орунбасары **Владимир Надикто** да кыашулганды. «Ахыр кезилде иш асламырак бола барады, телеуленуи жыйыуда, ремонт этюде да эселлени хатасы жокъду. Шендюдюгө дери этилгенни келир кюзде жыйылып сюзерикибиз, быйылны кесин да иги керюмдөле бола башарга таукелбиз», – дегенди ол.

Видеобайламлык амаланы септелиги бола чыгып, кенгеше РФ-ни кырулуш эмда ЖКХ министрини орунбасары **Алексей Ерескьо** да кыатышканды. Ол хар регионуну кесин энци бир жетишилми сынамды болганын белгилегенди. Дагыда көп фатарлы юйлеге тынгылы ремонт этуу бөлүмде кыалай (норматив-праволоу) торлениуле бола барганы бола кыаска шагъирейлендиргенди. «Озгъан жылдан бери бу жаны бола аслам иш этиле барады. Былтыр биз быллай Фондлагъа жыйылган телеуноу эм аз ёлчменин тохташдыруу жаны бола оюнола этгенбиз. Ремонт кыалай бардырылгыгы анга керек болукъду. Дагыда быйыл биринчи мартада жашау журт Кодекске торлениуле кийрилгенди. Кырал Дума бола бирге маданият хазаны объектлери бола байламлы законуну торлениуноу сагъыштын этебиз. Энтда да бир затны эсге саларга снөме: быйылдан башлап, жашау этерге жарамагъан юйлени санын азайтуу проект тынгылы ремонт этууге киреди, аны септели иш бютюдюдө көп болганды, регионланы да кьармашыргъа чакъырама», – дегенди министрини орунбасары.

Ызы бола Къабарты-Малкьарда Фондну башчысы **Кьулийланы Мустафир** бу бөлүмде болгъан кемчиликтери тура этгенди, ала башка регионлада бөлүмде да болгъанларын чертеткенди.

Биринчиси – адамланы Росреестрде сакъланган энци информацияларын регион оператор керюкчю этерге керекди. Ансыз, Мустафир Ахматович айтканга керек, борчалары болгъанлагъа дау этуу ишн тал бардырыргъа амал жокъду. Талай оюнола этилгенди, алай иш энтда да жеринден тепмегенди.

Регион операторла сюдлеге материалла жибергенде кырал пошина телерге керекди. Сөз ючюн, Къабарты-Малкьарда бөлүм быйыл 9,5 минг иск жибергенди сюдлеге. Аны ючюн кесинден (пошлинала бола) 5,8 миллион сом телгенди.

Искени болжаллары чыгыу да чурум этеди ише. «Юй кесин аллына жангыртылык тойолдо, кесигиз ангылайсыз. Бу амалны хайырланган инсандын хатасы низамлы (телеулерин заманында берип турган) адамла да жетеди. Аны септели градлагъан Кодексге тийишли торлениу кийрилсе иги болукъ эди», – дегенди Кьулий улу.

Ол дагыда надзор органла артыгы бола къадалганларын сагъланганды: «Фондда ача болмагъаны юйге тынгылы ремонт этмезге сылтау тойюлдю, деп алай айтадыла. Аны ючюн келир жылланы бюджеттерине кирирге тошеди – ол

да иги тойюлдю».

Льготаланы юсюнден да айтханды Мустафир Ахматович. Абаданлагъа федерал закондательство бола алай амал берилерге керекди. Алай аны хайырлануу кыыйынды, аны ючюн келле кыатышыргъа да снөймөдиле. Аны жентилерке этсе керек эди. Адамга льгота шендюдюч ары-бери чабышып справкала жыйып айланмазча угъай, аллындан окунуа телеуноу азайтылып аллай квитанция келирча этсе керек эди.

Багъала кетюрюлжюк барганы тынгылы ремонт этууге да хата салады. Мустафир Ахматович айтканга керек, «ресурс-индекс» деген амалга кеселе регион операторла, инфляциядан сакъланыргъа эмда кюлда болгъан онгланы толурак хайырланууга жараркыды.

Федерацияны Советини федератив кьуралуу, регион политика, жержери самоуправление эмда Шималны ишлери жаны бола Комитетини башчысыны орунбасары **Дмитрий Кузьмин** кенгешге видеоконференция халда кышулуп, тынгылы ремонт этуноу, бу ишни «тар жерлерини», кемчиликледен кытулуру амалланы юслеринден оюмун тура этгенди. Дагыда телеуленуи энци счётха жыйынуу, лифтлени алышынуу, юйлени техника жаны бола халлерин тинтинуу, Фондланы бюджеттерин толтуруу юсюнден айтханды.

Ызы бола регионланы келечилери сөз алгандыла. Чечен Республиканы кырулуш эмда ЖКХ министрини **Муслим Зайнуллаев** эски лифтлени алышынуу юсюнден сагъланганды. Ол айтканга керек, бюгонлюкде бу ишни тындырыргъа, кыалай-алай болса да, онгланы барды регионланы. Алай бир беш неча он жылдан сора уа жаланда адамла берген телеулеге быллай оборудованианы алышыргъа амал болукъ тойюлдю. Аны септели кырал бюгонлюкден да тирек кыатышып башласа керекди. Бу сөзлөгөн аны Ставрополь крайдан коллегасы **Александр Рябинкин** да кыашулганды. Кеси жанындан кырулуш материаллагъа эмда ишлеге багъала кетюрюлжюк барганына эс бурурга чакъырганды. Дагыда Кьулийланы Мустафирни Росреестрден информацияны алыуу жаны бола оюмун дурус келгенди. «Тынгылы ремонт этуу ишни багъасы, кырулуш бола тенгешдиргенде, азы, нек дегенде сметаланы тергенде азайтуу коэффициент хайырлануула. Аны ючюн а бу ише организацила кыатышыргъа артык снөймөдиле», – деген жарысуун да тура этгенди ол.

Талай чурумла регионланы барында да болгъанларын Ингушетия Республиканы энергетика эм ЖКХ министрини орунбасары **Тимур Гайтукчиев** белгилегенди. Ол дагыда борчланы жыйыуда кемчиликтери сагъланганды. Дагыстанны тийишли Фондуну башчысы **Магомед Алиев** ишчи кюлла жетишпей башлагъанын чертеткенди, аны Къарачай-Черкесден коллегасы **Къочарханлы Артур** а энци счёлтагъа (алада жыйылган ырысхыгъа не ишле этилгенине) контрольно кючлендирерге чакъырганды.

РФ-ни Кырулуш эмда ЖКХ министрствосуну стратегиялы башламчылыкъла департаментини башчысыны экинчиси **Анна Огурцова** СКФО-да керюмдөле бола шагъирейлендиргенди. Ол оюм этеннге керек, аланы хатасы жокъду:

тынгылы жангыртуу иш барады, телеуле келден-кел жыйыладыла, адамла аны керюп, бу программагы ышанып башлагандыла. Бир жылны ичинде округда минг чакълы көп фатарлы юйге тынгылы ремонт этилди. Саулай Россейде уа бу ише 960 миллиард сом кьоратылады. Бюгонлюкге бу программаны хайырындан жашау журт фондну ючтен бири жангыртылганды.

Анна Николаевна кемчиликтери юсюнден да айтханды. Биринчиси – юйле техника жаны бола не халда болгъанларына кез-кылак болууду. «Бюгонлюкде аны бола бир киши да керешмейди. Алай аны беш жылны ичинде окунуа бир керек этсе болукъ эди. Хау, анга кел ача керекди, кыралны уа аллай онгу жокъду. Алай информацияны управлюющий компаниядан жыйса да болукъду. Дагыда гражданданы таргы-буларын, башка шартланы да эсге алыргъа керекди. Регион операторла аны барын да тийишдирип бизге жиберсе, бек иги болукъ эди. Биз а аны «ЖКХ» кырал системалга тышорюрге снөибиз», – дегенди ол.

Экинчи кемчилик юйноу неча аны бир-бир жерлерини юсюнден информация келишмегени бола байламды. Сөз ючюн, жылуу бола нелай бир жери жалчыгылынган; хар ведомствода аны юсюнден башка торлю айтыргъа болукъдула. Анга да тийишли эс бурурга чакъырганды ол.

Ызы бола Анна Огурцова бола бөлүмнү норматив жаны бола тийишдируу юсюнден айтханды. Сөз анда ишлени багъаларыны, тынгылы ремонт саулай кыалай этилерге кереклисини юсюнден бара эди. Докладчы бегирек да маданият хазаны объектлери жангыртууга эс бурганды. Регионланы келечилери лифтлени алышы бек багъады деген таргыбуларын да тюзге санаганды. Мында, ол айтканга керек, алай оборудованианы чыгъаруучу заводланы талай налогларын азайтып, багълаланы азайтыргъа болукъ эди.

Регион операторланы барыны да баш аурулары – телеуленуи жыйыуду. Анга керек уа бюджетлери толмагъаны да. Анна Николаевна аланы жыл сайын эм азындан инфляция тенгине кетюре барыргъа чакъырганды.

Кырал Думаны кырулуш эмда ЖКХ жаны бола Комитетини башчысыны орунбасары **Светлана Разворотнева** да кенгеше кетюрюлжюк проблемалагы кырамын тура этгенди. Айтханына керек, шендюдю халкыла аралы болум осальна кеттени, санкцияла кийрилгенлерини ючюн Парламентни төбөн палатасында тынгылы ремонт этуу эмда ЖКХ темалагы тийишлисича эс бурурга эм болмай кыалганды. Кыалай-алай болса да, болумну игилендируу законланы проектлери сюзюлөдиле, кыайл этиледиле. Энци счёлтаны, лифтлени, маданият хазаны объекттерини юслери бола да иш барады, деп ышандырганды ол.

Көп фатарлы юйлеге тынгылы ремонт этуу операторланы Ассоциациясыны башчысы **Анна Маманова** сагъланыргъан Фондланы ишини, ала жолукъган кемчиликтери, власть органла эмда халкы бола байламлыкланы юсюнден айтханды. Республикада коллегаларына тийишли оюнола да этгенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Оюм

ЛДПР-ни ниети фашизмге
къажау сюелюдю

Көп болмай «Российская газета» ЛДПР-ни таматасы Леонид Слуцкийни «XXI ёмюрде ЛДПР-ни идеологиясы - фашизмге къажалуук» деген статьясы басмалаганды.

Авторну оюмуна керек, публикация кеплеге дунияда фашизм нек айныгъанын ангыларга болушукъду. Ол болум адамланы акылларына сингип, кез кыраамларын торлендиргенине бюгонлюкде терк тубейбиз.

«Бюгонлюкде фашизм бютюн кьорккуулу нек болганды? Ол энци аскер операцияны башланганы бола кыалай байламлыды? Россейни Президентни **Владимир Путин** ол не себепден бардырылганын тынгылы ангылтханлыкъга, бир бирледе бу болум бола байламлы соруула кеп тууадыла. Адамларыбыз, биригип, фронтха болушукъ этууден да артка къалмайдыла. Алай бир бирле аны башланганыны сылтауун алыкыа толусунлай ангылаалай турадыла», – деп чертеди ЛДПР-ни таматасы.

Аны оюмуна керек, англосакла бизни кырал байлыкларыбызга эрттенде да кез атыдыла. Алгъын Адольф Гитлер толтурган борча бюгонлюкде жангы адамланы боюнларына салыныпдыла: украинлы миллетчилени.

– Ала, социал сетелени хайырлана, ол «аурууну» кенг жаядыла. ЛДПР бюгонлюкде Россейни кыраллыктын сакъланыуа айланууды, – дейди Л.Слуцкий.

Россей бюгоннго болумда 100- жыллык айныуноу 10 жылга ётерге керек болукъду. Аны ючюн а техника жаны бола онгурак болууга энци эс бёлруге тийишлиди. Ол а, бек биринчиден, адамларыбызны билимле болуурга бола байламды. Аны ючюн а илмуну бола бийик билим берюноу айнытыргъа, техника вузлагъа кириуну уа конкурс бола эм бюджет халда кыуаргъа керекди.

– Биз илму-техника жаны бола көп кыралдан артка кыалганыбызны былайда, жашырмай, тура этерге керекди, – деп белгилегенди ол.

Политикни оюмуна керек, россейлиге биз бюгонлюкде не ючюн къазуат этгенбизини эм ол 2022 жылны февраль айында угъай, 100 жыл мындан алгъа башланганын айттып, тынгылы ангылатыргъа керекди.

– Бюгоннго фашизм бир кесек башхарак эсе да, биз билгенден, аны магъанасы торленмегенди. Мультимилионерледен, банкирледен, торлю-торлю корпорацияланы таматаларындан эм алгъа кыарауашлыкъ этгенден кыралган къауум саулай да дунияга ону этерге сюелиди. Россейни ала бола къажуа кереш бардыруу да анданды.

Хар бирибизге да кюн сайын сайлау этерге тюшеди. Ол кезиде биз юйорюбозге, сабийибизге тап келик сайлаула этерге керекбиз. Орус литература, музыканы, суратчылыкны алгъанда да, миллетибизни тарыхын ачыклагъан, аны юсюнден тийишли даражада айтылган чыгъармаланы сайларга борчлуду, – деп белгилейди автор статьясыны ахырында.

Басмагъа **КЪАСЫМЛАНЫ Аминат** жарашдырганды.

Жамауат палата

Бирге оноулашырча

Къабарты-Малкьарны Жамауат палатасы муниципал кьуралуула жамауат контролну бардыруу амалланы жарашдырганды.

Жер-жерли самоуправление органла, муниципал кьуралуулада жамауат палата эм толтуруучу власть органла бола байламлыкъла журюноуу жаны бола комиссияны башчысыны орунбасары **Селяланы Азрет-Алий** айтханыча, бюгонлюкде кырал адамла бола ачык ушакъ бардырыргъа хазырд, аланы оюмларын сурайды, сайлауларына кыарайды. Аны ючюн а башламчылыкъла жашауда тийишлсича бардырылбарын эсепде тутарга тийишлиди. Ол халкыны жашуу халын игилендирууну баш амалларындан бириди, бусагъатда бу ише адамла кеслери да тири кыатышдыла.

Муниципал палаталаны башчылары методикалы материалланы алгъандан сора алты айны ичинде кеслери районларында бола шахарларда жамауат контролну бардыруу жаны бола мадарла ёдюрлюкдюле. Артада, муниципалитетледе эм иги жамауат палатаны сайлауганда, ала бо борчуну кыалай толтургъанларына да кьараллыкъды. Эм иги сынамга уа артада башка палаталар да юйретиркидле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфья.

«Манга бла эгечиме онг бергенлери Ючюн, ата-анам бек ыразыма»

– Джамиля, бийик билиминг, ишинг бар, ариу, улуу юйюгөздө тынч жашап турмай, Москвага нек кетгенсе, не излейсе ара шахарда?

– Баш сылтауум – Нальчикде айнымагыны сезип башлаган эдим. Мен а жангы затны билерге, көрүргө сөйгөн адамма. Дагыда билимиме, ишиме көрө хакым да бийик болса сөем. Москва кеси энчи кыралды, мында онгла да чексиздиде. Хау, юйюмден, жеримден айырылган тынч тойюл эди. Ол кыйын кезиудю: ангылайса кетерге кереклисин, алай адамларынгы, юйюнго жылууларындан айырылалмай кыйналаса.

– Санга юйде уа не зат айтхан эдиле?

– Ол заманда атам вахта амал ла ишлей эди. Барыбыз да билебиз, бусагьатда тау элде эр кишилени асламысы узак жерледе урунганларын. Эгечим Карина да Кьзахастанда Ахмед Ясави атлы халкыла аралы университетде окуй тура эди. Сора мен кетсем, анабыз элде улуу юйюбүздө жангыз кеси кталыкь эди. Арсарлы болама. Алай анам таукеллендиреди: «Билиминги, кесинги да сынарта сөвесе, мен сени ангылайма. Жол келлю бол, бар Москвага», – дейди.

Мен ангылайма ол жыллада анга бек кыйын тышгенин. Бусагьатда уа Карина, окъуун бошп, юйге кыйтханды, банкда ишлеп да башлаганды. Алай амам бир кеси жашаган жыллада кьоркьа да болуп эди, жюрегин мудахлыкь бийлеге кезуелери да аз болган болмазла. Кьор болайым мелек анама. Ол кесини юсюнден сагыш этмей, мени айнырымы сөйгөнди. Баям, аналыкь, кесинги унутуп, сабийинге кылай иги эсе да, алай этиудю. Огьрулу амам ангылаганды: хар төлюню жашауу башады.

Бусагьатда, жалаанда мен угъай, көп таулу жашла, кызыла узаклада окъуйдула, ишлейдиле. Алгын бир таулу арбазда элли-жетмиш адам бирге жашаган эселе, хар жангы юйюрге оту ишлеп, бусагьатда бир юйюрню жетмиш адамы жети шахарда жашарга болукьдула. Ол заманын излемиди. Не этериксе? Атам вахтадан юйге Москва бла учса, бир самолётдан башхасына олтургунчу бир сагьат болса да, жетеме аэропоркта. Сау сагьатны көргөн окъуна улуу насыды! Солуу кюнледен сора да, бир-эки кюннге окъуна бош болсам, мычымай, Яникойга жетеме.

– Москвада иш тынчы тапхан эдинг?

– Угъай. Телевиденияда ишлерге сөз эдим, ары уа алмай эдиле. Башха жерледе кечине турама да, бир кюн а анама сөлешеме: «Мен сөйгөнча болмайды бир

Яникойчу кызы Кьойчуланы Джамиля бусагьатда Москвада жашайды эм телевиденияда Бешинчи каналны «Сельская хроника» деген беруиюню эфирге чыгарыуу жаны бла режиссёруду. Ары дери Нальчикде Информациалы технологияланы эм эконоимканы колледжин эм Искусстволаны Шимал-Кавказ кырал институтун жетишимли бошаганды. «1 КБР» телеканалда режиссёр болуп турганды. Биз аны бла онлайн амал бла бардырган ушагыбызны басмалайбыз.

зат да, алмайдыла телевиденияга, юйге кыйтайым», – дейме да, жилап кыалама. Анам а: «Кызым, хар зат да сен сөйгөнча терк болмаганылыкьга нек жилияса? Бир кесек тёз. Көрүрсө, хар зат да сен сөйгөнча болукьду», – дейди. Не сейир, экинчи кюн мен шартларымы жиберген Бешинчи каналдан сөлешедиле да, ушакь этерге чакырадыла. Эдик ушакь. Алдыла ише! Анамы жюреги бу болукь иш-нини сезген болур эди?

– Баям, ана жюрек, сөйгөн жюрек нени да сезеди, биледи, ол болгунчу окъуна.

– Карина да жарым жылдан, юйге тансыкь болуп, арта кыйтыргьа умут этген эди. Анабыз а: «Энди юйге диплом бла кыйтырыкьса», – деп, окъуун атарга кыймайган эди. Артада, бир кесек замандан Карина Кьзахастанга бек бюсөрөп, анда кыйналмай, кыуанып окъуп турганды. Менеджер дипломун да алганды, юч тилге уста да болганды.

– Джамиля, мында телевиденияда ишлегенин Москвада болушханмыды?

– Угъай. Мында бу ише жангындан тышюноп башлаганма дегер болукьду. Бусагьатда, кесибини каналдан сора, башха проектлеге да кыатышам. Бек сейрди.

– Нальчикке кыйтыр акъылынг а бармыды?

– Онгум болганлай, кыруда Яникойга, ата юйюме келгенлей турлукьма.

– Иш адамны жашаунда аллай бир магьаналы жерини алады?

– Жаш адамлагы бек магьаналыды. Биз, жаш адамла, юйюрноюно да снобиз, алай окуй-окъуй кетип, артада иги ише тохтамаган – ол тышюнюдю? Хар бирибиз да айнуугьа кьошумчулукь этерге керекбиз. Кылубуздан келгенча. Аны бла бирге багы-алы, сөйгөн адамларыбыз бла байламлыгыбызны кюнледери. Мен анамы, атымы, эгечими, Яникойда юйюмю бир минутха окъуна унутмайма.

– Эсимдеди, сен африкалы эзмеле этип, чачынгы да бир сейир боучунг...

– Колледжде окъуганымда, эмо болама деп, кыра кыйимле кийиучо эдим, тырнакларымы, чачымы да этген эдим дум кыра. Амам ыразы тойюл эди. Алай бюсюрөмөгенин кесиме айтханылыкьга, жуукьулагы: «Мен эркинлик бере эсем, сизини не ишигиз барды?» – дей эди.

Атабыз бла анабыз не кеслери урушмагандыла бизге, не тышындан биреге сөз айтырга кыймагьандыла. Африкалы эзмеле бла юйге келгенимде, атам: «Чачыма не айтаса?», – дегенимде, ол а: «Сен бюсюрэ эсенг, мен да бюсюрэиме», – деп кыйган эди. Бюгюнлюкде ангылайма ол анга эриши көрюн-генин, алай, мени жюрегими кыйынамаз ючюн, бир сөз да айтмаган эди.

Онбеш-жыйырма жылында хар зат да сейир көрүнөди. Бусагьатда мен да башалача кийинеме. Аны айтханым: сабий сиз ушатмаган зат кийди, башын бир сейирлик тырсонлеге бойды деп, анга урушуп, жиятып тургандан магына жокьду. Бираздан кеси унутурукьду ол сынауларын. Тёзюм керекди жаш адамны битеу излемлерин да көтюрюрка.

Мен бусагьатда да тырлю-тырлю курслада окъугьанлай, жюрегим тартхан затны излегенлей, айнырга кюрешгенлей турама. Жашау алайды, аны магьанасы айныуу, алга барыуу. Манга бла эгечиме айнырга онг берген атам бла анама баш урама, жюрегим алагы сөймекликден, ыразылыкьдан толуду.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Окьурга киирге сөйгөнлеге

«Бийик билим, усталыкь да алыргьа итингенилени сакълайбыз»

Жыйырманчы июньдан башлап Кьзарты-Малкьар кьырал университетде окьурга сөйгөнледен документлени алган комиссия ишлеп башлагьанды. Аны бла байламлы биз КьМКьУ-ну окьурга киириуню кьурау жаны бла управлениясыны башчысы Тимур Табишевге талай соруу бергенбиз.

– Бизни университетни июндон кысыха не зат айтырга болукьду?

– Көп рейтингледе Россейни жүз эм иги университетлерини санына киребиз, ол бек улуу жетишимди. Шимал Кавказда КьМКьУ бийик билим берген алчы окъуу юйюлдөн бирине саналады.

Бусагьатда аны он институту, бир факулъетти, төрт колледжи ишлейдиле.

– Окьурга киирге сөйгөнле, кеслери келмей, документлени онлайн халда берирге онг бармыды?

– Хау, ол иш тап кьуралгьанды, электрон тизме барды. Алай шендю окъуна не усталыкьны сайларга билгенле аз тойюлдоле, алагы деп консультантла, волонтерла ишлейдиле, ала

битеу соруулагы да тынгылы жууапла береди. Кенгешип, бир оноугьа келгенлени документлерин а онеки минутну ичинде алып, базагы саллыкьдыла.

Көп ата-анала да, сабийлери бла келип, специалистлерибиз бла тынгылы ушакьла этедиле: билим алгьандан сора кыйда ишлерге болукьларын, не иш хакь аллыкьларын сорадыла. Кертиси бла да, бусагьатда бир-бир усталыкьла кете барадыла, көп жерледе адамны компьютер алышханды. Аны бла бирге жангьы усталыкьла да чыгадыла. Биз да ишибизни жашаугьа көре кьурайбыз.

Алыкьа усталыкь сайлаагьанла келип бизни консультантларыбыз бла ушакьла бардырадыла, андан сора документлени береди. Башхала уа почта бла жибередиле неда «Кьырал жумушла» портал бла хайыранадыла.

– Сиз жангы усталыкьланы сагындыгызыз. Аны июндон толурак айтагызыз эди.

– Биз заманга көре айныр-

гы керекбиз да, ол борчубузну толтурабыз, жангы программаларыбыз эм билим беруу бөлүмлерибиз да бардыла. Сөз ючюн, билим берууню айнытыу жаны бла федерал кьырал программаланы чеклеринде бизни университетде Искусственный интеллектни эм цифралы технологияланы, Туризмни институтлары, дагыда физикадан, химиядан, биологиядан, юриспруденциядан билим беруу арала ачылгьандыла.

Бу башламчылыкьланы кийригенибизни баш мураты – студентлерибиз университетни бошагьандан сора жашауда жерлерин табалырча этиудю. Хау, билим кеси аллына да багылды, алай биз хар жаш адамга арта иш табарча, юйюрню көчиндирирча усталыкь берирге итинбөз.

– Быйыл биринчи курсха неча адам алыр умтулусу?

– Беш мингден асма. Аладан 2445-си окъуулары ючюн хакь төлөрик тойюлдюле, 2857-си уа келишимлеге көрө билим аллыкьдыла. Магистратурада сегиз жүз жерибиз барды, аладан 421 бюджет, 415-си уа хакь төлөнгөн жерледиле.

– Квота бла алынганла болукьмудула?

– Хау, ол жерле быйыл бютюн көбюрөкдиле. Россейни жигитлери, Кишиликни ордени бла юч керө саугьаланганла, дагыда Украинада, ДНР-де бла ЛНР-де, Запорожье эм Херсон областьлада энчи аскер операцияга кыатышханланы эм башха кьыралда уруш этерге жиберилгенлени сабийлерине энчи онгла берилликде университетте.

– Документ не заманга дери алыныркьдыла?

– Бакалавриатха 25 июльга дери, СПО-гы уа (орта профессионал билим) 15 августха дери. Алай бир-бир усталыкьлагы, төрели экзаменледен сора да, кьошакь халда сынаула бардыла, алагы документлени алыу 12 июльга тохтатыллыкьды. Толу хапар билерге сөйгөнле аны КьМКьУ-ну приёмный комиссиясы сайтында, «КьМКьУ-ну абитуриентине – 2023» газетде да табарга болукьду.

Комиссия эртенликде 9:00 сагыатдан башлап энгирде 18:00 сагыатха дери ишлейди. Бизни адресибыз: 360004, Нальчик шахар, Чернышевский атлы орам, 173, КьМКьУ-ну баш корпусу. Телефон номербиз: 8(8662)77-41-87.

КьАПЛАНЫ Марзият хазырлагьанды.

Белгилеу

Жырчыга кёре жыры, кьюуанчы да

Россеини сыйлы артисткасы Таукенланы Галина бу кюнледе юбилейин белгилейди.

Ол 1943 жылда Къашхатауда тууганды. Атасы Малкъарбий Уллу Ата журт урушну аллында Элбрус районну прокурору болуп турганды. Аны, документлени тас этгенди деп, жалган дау бла тутхан эдиле да, юдегиси бла алты сабийи, ол санда къагъанакъ къызчыгы, Къыргызстанда ал заманда кеслери болгандыла. Арта Малкъарбий зоотехник болуп ишлегенди Ош областада. «Ол заманда тынчыракъ болган эди жашау. Юй да ишлеген эдик. Алай а, андан къайтханда, Къуршочуда ашаган нанькларымы татыулары бюгюн да эсимдеди», – деп эсгереди Галина.

Эсен анда этсе да, школну уа Галина Бабугентде бошаганды. Жыр жаны бла устазына Улбашланы Азнорну санайды. Ол келтирген эди аны 1963 жылда Нальчикде музыка училищеге. Анда бир жыл окъуганлай, къагъытларын Москвада театр искусстволаны Пуначарский атлы къырал институтунда (ГИТИС) окъуганды. Ол ары, бек уллу конкурс болуп турганлай, чырмаусуз этгенди. Ол шарт керти фахмуну юсюнден айтханы хакъды.

Институтну музыка комедия факультетин таулу къыз 1969 жылда къызыл диплом бла бошаганды. Галинаны адамлыгыын кёргозген бир шарт – ол анда окъуган заманда, биринчи бийик билимли врачларыбыздан бири Чеченланы Майрухан болницада жатханын эшитип, Москваны бир къыйырындан, суууп къалмасынла деп, къышыда хычинле бла чулгъамны кёксереине бексидируп барганды аны кёре.

Бери къайтырдан бир жыл алгъа Нальчикде Музыка театр ачылган эди да, Галина тюз да келгенлей, анда ишлеп башлаганды. Бюгюн да анда опереттаны артисткасы, солистка-вокалистка болуп турады.

Оккуп къайтханлай, Музыка театрда анга «Севастопольский вальс» опереттада Любаша Толмачёваны ролюн бергендиле. Жаш жырчы аны ариясын ариу жырлаганды. Андан арысында «Молодая гвардияда» Любовь Шевцованы, Зумакулланы Танзиляны поэмасына кёре салынган «Верность» операда Аслижанны, «Паяцыде» Недданы партиаларын жырлаганды.

Аны фахмусун опереттала бла мюзиклде бютюнда шарт этгендиле. «Цыганский баронда» ол Адельди, «Летучая мыш» опереттада – Саффи, «Моя прекрасная леди» мюзиклде Элиза Дулитлди, «Проделки ханумы» комедияда – Ханума, «Цыганская любовь» опереттада – Илона, «Вольный ветерде» – Стелла, «Чёрный драконда» – Анжелика... Дагында кёп башха сьфатла кыраганды ол.

1970-80 жыллада Нальчикде солу паркта концерт программала болуучу эдиле. Галинага тынгыларга жамауат, бютюнда курортха солургъа келгенле сиюуп жылыуучулары эсимдеге. Кертисин айтхан-

да, ол сайлаган жырланы аныча жырларга къыйынды, ол затха ким да бирча базиналмайды. Халкъ жырланы аныча айтыргъа къыйынды. Унутмайма, уллу залда Галина «Гапалауну» жырлап, халкъны ёрге къобарганын. Аны концерти бошалгандан сора да, кёллери кётюрюлген адамла театры аллындан кетип къалмай, бир бирлерин тансыкълап сюелгенлери эсимдеди. Баям, аны жырларындан сора адамны жүреги халал болады да, андан. Хау, халкъ жырланы аныча жырлаган азды: «Минги тау», «Гапалау», «Таукъан», «Уллу Хож», «Алийни жыры», «Сюйгениме барлыкъма»...

Эстрада жырланы айтханда уа, актрисаны тизмесинде ала иги кесекдиле: «Кёгюрчюн», «Сен да, мен да жашайбыз», «Сюймесенг да сюерикме», «Къара чачымы эшеме», «Тангым тепсей келеди», «Келиги, тепсейик», «Алтынни бетин басмаз тот», «Черекни толкъунлары», «Любимая песенка старая», «Песня горянки» эм башхала. Галина романсланы да аламанат жырлайды: «Я ехала домой», «Гори, гори, моя звезда», «Ночь светла», «Не пробуждай воспоминаний» эм башхала.

Аны бла бирге 2004 жылдан бери Галина Малкъарбиевна Искусстволаны Шимал-Кавказ къырал институтуна культура эм искусство колледжинде, Жабаги Казанок атлы арада да ишлейди. Ол юйретген жашла бла къызла бюгюн халкъыбызны, республикабызны да атын жууукъда, узакъда да айткырадыла: «Молодые голоса России» деген Битуроссей конкурсада Гран-приге тийишли болган, «Голос Кавказа» эришуде да хорлагъан Къабардокъланы Зухура, жырчылары Наталья Гасташева атлы шимал-кавказ конкурсуна биринчи жер алган Габоланы Зухура, «Голос России» атлы халкъла аралы фестиваль конкурсу лауреаты Жуболаны Жамбулат, КъМР-ни, Ингушетияны да сыйлы артисти Гуртуланы Лейла, «Turkvizyon 2013» эришуде алчы жерге чыкъган Жаникаланы Элдар, Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театры актёру Мызыланы Аубекир... Дагыда бардыла аны сохталары. Къайда да жырчылары юйретгюню юсюнден сёз барса, Таукенланы Галинаны аты уллу хурмет бла айтылады.

«Аламанат устазды Галина Малкъарбиевна, – дейди Жуболаны Жамбулат. – Ол мени ёнюму салуу бла кёп ишлегенди. Аны тап хайырлана билрге юйретгенди. Менде аны къыйыны уллуду. Тёртючю курсда классика операланы аны хайырындан жырлап тиберегенме». Галина Малкъарбиевна уа аны юсюнден былай айтхан эди бирде: «Жамбулатны фахмусу болганын биринчи кюнден эслегенме. Ол заманда кеслерин андан да иги кёргозген студентле болгандыла. Аладан ал кесинге сохта дегенлеринде да, мен аны сайлаганма. Ол мени

да, кесини да къыйыныларыбызны тас этмегенин кёргозтеди. Бир кере уа, Саратовда окъуганында, келеди да: «Арта къайтырмы эдим?» – дейди. Бек урушхан эдим ол кюн анга: «Алай этсенг, бу жолдан сора кёзюме кёрюнем!» – деп иш да айтхан эдим. Насыпха, не бек къыйналса да, окъуун тынгылы этгенди. Музыка театрда ишлеп турады энди...»

Ма аллай устазды ол. Алай жетишимли хайырланды билимин, усталыгынын да. Бюгюн аны сохталары къайда да жырлайдыла, биргесине Музыкалы театрда ишлегенле, къыралны белгили окъуу юйлеринде окъуганла да бардыла. Республикада, мындан тышында да белгили «ААА», «Ийман», «Инай» ансамбльлени, малкъар жырланы студиясын кырауда да къыйыны уллуду.

Таукенланы Галина жыр искусствого ма аллай уллу къыйын салганды. Аны ючюн берилгендиге анга сыйлы атла: 1976 жылда – КъМАССР-ни сыйлы артисти, 1982 жылда – РСФСР-ни сыйлы артисти, 2008 жылда – КъЧР-ни халкъ артисти. Таукенланы Галина дюгерли жаш, фахмулу театр режиссёр Казбек Дзудтагов бла юйор кырауап, юч сабий ёсдюргендиле. Аны юйор тутуууна, къол усталыгына кёлле сукъланадыла. Кеси кесине алай ариу кийим тикенле кёп жокъдула.

Жырчы жамауат жашауа тири къатышхан, ариу адамды. «Кавказга мамырлыкъ», «Нарт эпос», «Къабарты-Малкъарны адабиятыны эм искусствосуну кюнлери» эм башха фестивалыга къатышып, миллет кыуанчы бютюнда уллу этеди. 2011 жылда «Единая Россия» партиядан Къабарты-Малкъарны Парламентини депутатына айрылганды. Анда маданият, билим беруу эм илму жаны бла ишлегенди.

Таукенланы Галина халкъына къуллукъ этген, адамлыкъ ышанларын бийикде тутхан, миллет сыйгъа, соймекликке тийишли жырчыды. «Жырчы – жашаудан умутчу», – дейдиле да, насыбы, кючкъарыуу, саулуугу таркъаймасынла.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

МАДАНИЯТ

Закий назмучугъа жоралап

Нальчикде Владимир Вороков атлы Маданият фоннда бу кюнледе сабийле ишлеген суратланы 3-чю республикалы конкурсуну эсеплерин чыгаргандыла. Ол кеси да Россеини кюнюне эмда белгили дагыстанлы поэт Расул Гамзатов тууганлы 100-жыллыгына жораланган эди. Аны Маданият фонд КъМР-ни Миллетлени ишлери жаны бла министерствосуну себеплиги бла кыраганды. Алары башламчылыкларына «Единая Россия» политика партианы Къабарты-Малкъарда белюму, Россеини тишриуларыны союзу да юлюшлерин къошхандыла. Журиге уа атлары кенг белгили, профессионал художник киргендиле.

Быллай конкурсла Фоннда жыл сайын бардырыладыла, алай бу жолча кёп сабий а бир заманда да къатышмаганды. Ол а конкурсну маганасы ёсе барганын кёргозтеди. Анга бу жол, жалаанда Нальчикде жашаганладан сора да, башха регионладан, республиканы эллеринден, районларындан, шахарларындан да солургъа келген жашчыкъла бла къызчыкъла да уллу ыразылыкъ бла къатышхандыла. Ала карандашла эмда жаулу бояула бла да суратла

ишлегендиле. Чыгармаларында табийгатны ариулугун, РФ-ни эмда КъМР-ни къырал белгилерин, энчи аскер операцияга къатышхан аскерчилени, Расул Гамзатовну кесин, аны жигитлерин да кёргозгендиле. Журю, бирча ыразылыкъда, биринчи жерге дагыстанлы поэтни «Зурнукарларыны» суратын ишлегенле тийишли кёргенди. Аладан бири Огъары Малкъардан Эндрейланы Салимады. Бу къызчыкъ арт заманда республикада бардырыла

турган тюрлю-тюрлю сурат ишлеу конкурслагъа къатышып, хорламла болдуруп келеди. Бу жол да жетишимли болганды.

Конкурсха къатышхан къызчыкъланы бла жашчыкъланы бири да саугъасыз къалмаганды. Ала дагыда Фонду башчысы Люоза Макоева хазырлаган викторинага да къатышхандыла. Аны кезиунде да кёп жаны бла билимлерин кёргозгендиле, поэтни назмуларын кёлден айтхандыла.

Ахырында уа СКГИИ-ни жыр искусство кафедрасыны доцентни Валерий Кайцуконву студентлери аламанат концерт кёргозгендиле.

Республикалы миллет китапхана да, ол кюн Расул Гамзатовха жоралап, энчи китап-сурат кёрмючле кыраганды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Эртте-эртте Батырбек бла Мырзабек деп эки шүөх жашап болгандыла. Шүөхл дегенде да, аллай татлы төнгө, игисаган кырындашда да бир бирлерин былай жюрютселе эди деп, адамла сукьланган. Гитчеликден бирге ёсгенди-ле, бир элде, кьоншулукуда. Кьабакь эшиклери бир бирге кьарап. Эрттенликде аладан кьайсысы алгъа турса да, кийимлерин жолда кьаплай, жукьудан аяза келген кёзлерин да ууа, нёгерине чабар эди. Кёбюсюнде уа кийиз юсюнде бешташ неда ашыкь ойнай кетер эдиле да, арысала уа, алайда окьуна жукьулан кьалыр эдиле.

Жашладан бирине жумуш чыкьса, дайым аны кьатында шүөху болгъанды. Аталары, аналары уа: «Экисинден бири кьыз болса эди, ёсоп, уллу болганларындан сора, аланы бир юйюрлю этер эдик. Эл сукьланырча, таурухлада айтыла турурча, аллай юйюр болур эдиле», – дегенни да айтхандыла.

Бир жол Голлуну байрамына кьоншу элденде жашла, кьызыла, кьартла, сабийле да кёл келедила. Бар эди аланы араларында бир ариу кьыз. Узун бойлу, кьара кьашлы, кьара чачлы, тауда ёсген назы кибик, субай. Ма, ол кюн Батырбек аны бла таньшхан эди. Кьызыны аты Жулдуз болгъанды. Бир бирлерин керюп, бир хапар айтханлай, сыймеклик тууду. Ариу таза сыймеклик, тау башында чыммакь кьар кибик.

Заманны кёпге соза турмай, Батырбек кьызы юйюне келечиле жиберди. Араларында суйген тенги Мырзабек да барды. Келечилеге кьызы жууукьлары жарыкь тобедиле. «Сиз да, биз да сийгенча насыпылыла болсуна, айтхан заманыгьызга кьызыны хазыр этербиз», – дедиле.

Эки жаныны ыразылыкьлары бла Батырбек бла Жулдузга айлыкь неках этиледди. Кёл кьалмагъан эди ол болжал бошалыргъа. Бир кюн Мырзабек шүөхун уугъа чакьырады. Таулада айланьп, жашла жугь-

утурну ёлтюрюп, ызларына келе боладыла. Жангыз кьайынчыкь ёсген жерге жетгенлеринде, Мырзабек: «Кел, энди элге да кёл кьалмагъанды, бу ариу терекчики салкьынында бираз солуюкь», – дейди.

Батырбек анга ыразы болады. Жашла жюклерин жерге саладыла да, бир бирден узакь болмай таянадыла. «Тюш кёрдюм бюгече. Ма, шёндюча жерге жатып тургьаныммай, кёкден бир акь

кьын берген терекге кьарады. Ол кезиуде алайгъа жылы желчик келди да, Батырбекни чачын, бетин сылап, терекге ёрледди да, шох тургъан чапыракьланы кьалтыратды. Ала уа, бир бирлери бла келишгенча, бирден шыбырдап тебиредиле: «Мурдар, мурдар», – деп. Сора бир сары чапыракьчыкь, бутакьдан юзюлдю да, желде чайкьала келип, Батырбекни кёкюрегине кьонду. Жаш аны кьорюна алды да: «Сен бол

ме», – дегенни айтды ол да. Сора Батырбекни атасы Жулдузну Мырзабекке тилеп тебиреди. Кьыз да унамаздан, келечи да кьоймаздан, эки жанындан да адамла бир кьауум кере тубешедиле. Ахырында, кьалай-алай эдиле эселе да, Жулдузну Мырзабекге келтирдиле.

Жашау этип башладыла эки си да. Эр киши тиширыгъа не кьаадар ариу айта да, аны бети бир да жарымады. Хар

секирип, малтап башлады. Кьонакь сейир-тамаша болду. Туруп, Мырзабекни билегинден тутуп, жерине олтуртуп, ол бираз тынчайгъандан сора: «Жан алычуну кёргенча, нек этдинг былай? Кюзде учхан чапыракьланы биринчими кёресе? Баям, сени ичинде бир кьыйнап тургъан затынгь барды. Узакь адамынг тьююлме, айт да жюрегинги тынчайт. Не жашырын ишинг бар эсе да, сен айтхан менде кьалыр», – деди.

Мырзабек башын жерге ийип, кёл сагыш этди. Сора ол адамгъа кьарады да: «Кёл жыл мындан алда Аллах, адам да кечмезлик бир кюйсюз иш этген эдим. Ма бу чапыракьчыкь аны шагьатыды», – деп, ахшы тенгин кьалай ёлтюрюгенин айтды. Отоуда аш-азыкь хазырлай тургъан Жулдуз да хапарны эшитип турду. Кьонакь ингир уа юйюне кетди. Мырзабекни юйюрю да тынчайды. Эрттенликде ариу кюн да тийди. Адамла эрттен жумушларын этип башладыла. Бу юйден а арбазгъа, орамгъа да адам чыкьмады. Кюн ортада халжарда бегитилип тургъан малланы ёкюргенлерине кьоншула келдиде. Юйге кирип кьарасала, кеси камасы кёкюрегине чанчылып, Мырзабекни мыллыгы тешекде жата эди.

Анасы бла жашчыгы тавылмадыла. Ол кюнден сора аланы кёрген адам чыкьмады неда бир хапар болмады. Мырзабекден эшитген хапарны жууугьу адамлагъа айтды.

Андан сора Мырзабекни эл кьабырладан кенгирекде, терен чат ичинде, жай чилледе да кюн таягы жетмеген жерде басдырдыла.

Андан бери кёл заман озду. Таркьаймагъан череклерибиз кюмюшбаш тауларыбыздан узакь тюзледе тенгизлеге кёл суу ташыдыла. Батырбек жатхан жерде терекчик да ёсгенди. Жер бла кёкню бирге кьошмай дегенча, башы кёрюнемезча бийик болгъанды. Жауун, кьар жаусала уа, бутакьларын кьабырны юсюне салып, аны палахладан сакьларгъа кюрошеди.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса

Сатхычулыкьны шагьаты

ХАПАР

булутчукь келип, мени алып кетди», – деди Батырбек.

Осагъатлай Мырзабек белинде кьамасын чыгьарып, жатып тургъан шүөхуну кёкюрегине чанчды. Батырбек не болгъанын иги да аныламай, секирип ёрге турду. Болсада борбайлары тутмай, жерге жыгьылды. Сора Мырзабекке бурулуп: «Нек этдинг былай? Не жюрек кьыйыннынг бар эди манга? Не айтып кьарарса сютюн игген анамы кёзюне?», – деди. Ол а, жан ала тургъаны кёзюне кьараялмай, башын бир жанына буруп: «Битеу сылтау да Жулдуздады. Бош жиберген эдинг мени келечиле бла. Голлуну байрамындан бери кетмей тура эди жюрегинден. Ары баргъанымда билдим, сен саулукуда ол манга жетмезлигин. Бу ишни андан этдим. Билген а ким этерикди? Бусагъат окьуна адам, жаныуар да тапмазча бек терен басдырырма. Элде уа айтырма жугьутурну кьууа, терен бугьейге кетгенди деп», – деди.

Батырбек, терк-терк солуй, амалсыздан исси кюнде сал-

мени шагьатым», – деп, кёл бийигине дагыда бир кере кьарап, ахыр солуюун алды.

Жылы желчик а чапыракьчыкьны ёрге кётюрюп, алайдан алып кетди.

Мырзабек ингир ала келди элге: «Жанындан суйген тенгими ёмюрлюкь бузла жутдула», – деп. Битеу эл бушуу-бушман болду. Жилыдыла Батырбекни атасы, анасы. Суйген кьызы да кьара кийди.

Юч жыл озду. Мырзабек андан сора башлады кьызы юйюне жюрюп, аны тилеп. «Батырбекден башагъа баргъаным ёлгенин бла тенгди», – деп кьойду ол да.

Ол заманда Мырзабек шүөхуну атасына барды. «Кьада-ры алай болду да, Батырбек кьарындашым ажымлы ёлдю, узакь дунялагъа кетди. Неках этилип суйген кьызы кьалды. Артда-алда болса да, ол эрге чыгьар. Тыш адамына кетгенден эсе, аны манга тилесенг эди», – деди.

«Охо, балам, сен айтханлай болсун. Жашым да, сен да манга тенг эдигиз. Санга келген тиширыуну, келинимча кёрлюк-

кюню булут басып, жауаргъа хазырланганча, кьарангылай ётюр турду. Алай бла арада кьауум жыл озду. Жулдуз бла юйюр кьурагъанлыкьгъа, кеси умут этгенча жарыкь болмады Мырзабекни жашауу. Былагъа бир жашчыкь да тууады.

Жулдуз, кьоймай, анга Батырбек деп атайды. Аны кьубултуп: «Мени Батырбегим, жандан суйгеним», – деген сёзлерин эшитсе уа, мурдарны ичи жангьыдан кюе эди.

Кюз арты эди. Тереклини чапыракьлары сары, кьызыл боюу ала тебирегендиле. Бир жол, жумуш бла Мырзабекке аны кьаршы жууугьу келеди. Экиси да кюн тууушда, шинтикге олтуруп, хапар айта боладыла. Аш юйде уа Жулдузхан кьонакьны сыйларгъа хазырланады. Бир заманда жел уруп, сары чапыракьчыкь бийикден тегерек бурула келип, эки кишини алларына кьонады. Аязчыкьдан секире да мурдарны юсюне кьона, жерге тюше турду. Мырзабек анга кьарай кетди да, секирип ёрге туруп: «Ма, Батырбекни шагьаты, ма санга», – деп, ёрге-ёрге

СЁЗБЕР

- ЭНИНЕ:** 1. Эрттегилик аскер сауут. 6. Кьайын терекни бир тюрлюсю. 9. Хайыр. 10. Азербайджан халкьны кьыл кьобузу. 14. Поэт Созайланы ... 15. Бийик жерле. 16. Ыйыкьны кюно. 21. Тауукь суйген бюртюк. 22. Адамны жазыуу. 23. Тёлю этерге онгу болмагъан ёгюз неда аман кьылыгы бла кесин эриши кёргозтген адам. 26. Затны сакьларгъа берген адам. 27. Уллу жел. 28. Кьарт адам. 31. От болгъан жерде ол да болады дейдиле. 32. Тишируу омакьлыкьгъа жюрютген зат. 33. Муслиманнга сыйлы китап. 36. Айырма зат. 37. Кийимде тешик болгъан жерге аны саладыла. 39. Жырчыла, тепсеучю-

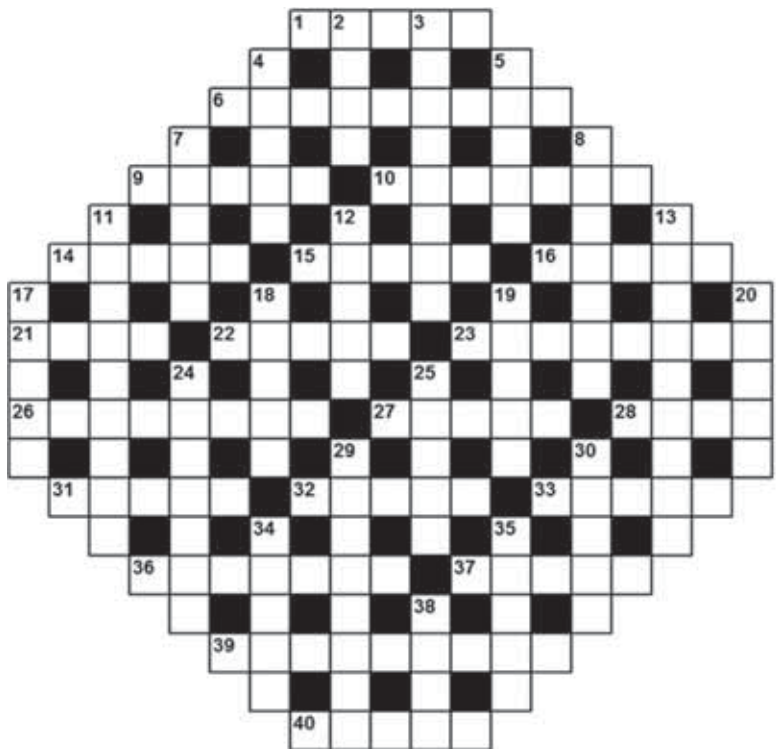
ле, концерт бардыруучула. 40. Иги тукумдан чыкьган адам.

- ЁРСИНЕ:** 2. Дуния. 3. Таматала. 4. Кереги тенгли бир. 5. Тёзюмлюк. 7. Багъалы ташланы ёлчемлери. 8. Эркинликсиз алынган жер. 11. Кьыяма кюн. 12. Сенек ауузгъа сыйынган бичен. 13. Кьышха аллай эт да хазырлагъандыла таулула. 17. Мал кютерча жер. 18. Кьойчу, тууарчы, жылкьычы. 19. Хата. 20. Сынчыкьлагъан адам. 24. Терекни «жасауу». 25. Атны тюрлюсю. 29. Бир зат ыразы эталмагъан, сёз бла жанындагьын кьыйнагъан адам. 30. Тау башлагъа кьонады, суу жагьагъа жатады, зат кёргозтмей. 34. Тили бизге ушагъан сибирь республика. 35. Бу деп байлыкьы болмагъан адам. 38. Багъа тьююл.

Газетни 72-чи номеринде басмаланган сёзберни жууапарлары:

- ЭНИНЕ:** 3. Макьам. 8. Иесизлик. 9. Атлетика. 10. Аууулануу. 14. Кьушла. 17. Алаша. 19. Татыран. 21. Мырзай. 22. Шырдан. 23. Ындыр. 24. Кирпи. 25. Чалман. 28. Уллука. 30. Кьырслау. 31. Алхам. 32. Гюрбе. 35. Кьарамашакь. 38. Шыртчапа. 39. Бабугент. 40. Мурса.

- ЁРСИНЕ:** 1. Малкёз. 2. Базама. 4. Жёлмаууз. 5. Алтуд. 6. Алтын. 7. Экижашар. 11. Лагьым. 12. Алайынлай. 13. Илешулюк. 15. Жангылыкь. 16. Капитан. 18. Чыран. 20. Саскы. 26. Малчылыкь. 27. Ислам. 29. Лаборант. 33. Шагьат. 34. Шайба. 36. Атаул. 37. Асбест.

Эски сурат

Той-оюн да этгендиле

Бу сурат 1959 жылда 15 мартта Къазахстаны Алма-Ата областында Каскелев районда алынганды. Барысы да таууладыла, Бахсан ауузуу адамлары. Анда колхозда фермада малчыла, ийнек сауучуладыла. Бет сыфатларында жарыктыкларына кырасанг, бир кыуанчылары болур эди дерчады. Къобузалары да барды.

Биринчи тизинде (солдан онгнга) Тилланы Н., Курданланы Ф., Курданланы А., Курданланы З., Байдаланы Д., Курданланы И., Курданланы Г.

Экинчи тизинде (солдан онгнга): Тилланы Ж., Курданланы К., Тилланы Б., Курданланы М., Байдаланы Б., Курданланы Х. Байдаланы Н.

Танылганларымы атларын жазганма. Сурат алынганлы алтмыш сегиз жыл озганды. Была барысы да ауушхандыла. Аргы дуниялары жаннет болсон. Газет окуучуларыбызны араларында бу адамланы таныганла неда жууукълары табылырла деп ышанабыз.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

ЖАЙ СОЛУУ

Саулукуллары чыныккыдырадыла, хунерликлерин ёсдюредиле

Хасанияны 16-чы номерли мектебинде ачылган жай лагерде элли сабий солууду. Аны таматасы Улбашланы Джамия айтханнга керё, ала мында заманларын зауукълу ётдюредиле. Кюн сайын сабийлени ойнатыу, билимлерин ёсдюрюк ишле кыураладыла, тюрлю-тюрлю тубешиуле бардырыладыла.

«Уста къллула» деген кружокка башчылык этген Забакъланы Венера кыарыуларын, усталыкъларын да аймадыла.

Лагерде болганларыны юсюнден бизге ары жюрюгенле кеслери да хапар айтхандыла. Ала хар затны да бек жаратадыла, хар не да тап болганын чертедиле. «Мында уллу зауукълук табабыз, аны себепли заманыбыз бир терк кетип кыалганча кёрюнеди», – дегенле болгандыла.

– Жарсыгуя, белгиленгенден кеп заманы тутарга эркин туюлюбюз. Былай алып кыараганда, сабийле туюше дери турадыла, сёзсюз, ол ишге жюрюген ата-аналага артык тап туюлюду. Лагерин эрттенликде сагат сегизден, ингирликде жетиге дери ишлетсек, сёзсюз, иги эди, – дейди Джамия Алиевна.

Эсгерти: Нальчик шахарны билим беруу департаменти билдиргенге керё, Нальчик-андыла, сау болсунла. Россейни кюнюнде уа «Сосурукъ» кыонакк юйно аллында майданнга барып, кырал байраккы кётурген биз, окуучула Россейге жораланган назмула, жырла айтхандыла, «Нальчик шахарны сюеме» деген плакатны да ачхандыла.

– Бизге от ёчолтучоле келип, сейрилик хапар айтып, отну кылай ёчолтгелерин да кёрюзгтендиле. ГИБДД-де кыулук этгенле да жоклагандыла лагерчилени. Ала да жолда жюрюккю журукъларына юйретгендиле. Ма бу сагытта да гяччилени, жомакъланы жигитлерини келирлерин сакылап турабыз. Зо-опаркка, табиэгъатны ариу жерлерине жолучулукъларына сабийле бютюн бек жаратхандыла.

Кыуиланы Кыайсын атлы Малкыар драма театры артистлери келип, «Патчаны сокыу кызы» деген оюнну кёрюзгтенлерине барыбыз да кыуанганбыз. Жыргыга, тепсеуге уста элли кызыла бла жашла уа аламант концерт программа да кыурагъ-

де мектепледе кыуралган лагерде буйыл төрт жюзге жууук сабий солууду. Республикада саулай да жыйырма эки билим беруу учреждениада ачылган лагердеде 1200 сабий кечинеди. Бир смен бек аздан жыйырма бир кюннге созулады.

Лагерлени планларына сабийлени инсанлыкк-право, терроризмге кыажу, патриот ниетде юйретуу иш киреди. Алагы акылбалык болмагъанланы ишлери жаны бла инспектора уллу себеплик этедиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Чыгъармачы биригипеле

Журналистлени

союзунда – жангы тамата

Нальчикде, Басманы юйюнде, КъМР-ни Журналистлени союзуну таматасыны кыулугун толтурган Шауаланы Разиятны башчылыгы бла бу регион чыгъармачы биригипуу правленийи жыйылуу болжалындан алгга бардырылганды. Анда сёз КъМР-ни Журналистлени союзуну жангы таматасын айырууну юсюнден барганды.

Шауаланы Разият башха ишге кечгени бла байламлы, жыйылганла аны орунуна сайланрыкк кандидатны сюзгендиле. Правлени кыуууу Шауаланы Разият бу биригипуе кеп жылланы башчылык этгенин, профессионал усталыгын да кёрюзгтенин, кеп ахшы ишле да тамаглагъанын айырып айтхандыла эмда жангы ишинде жетишимле тежегендиле.

Ызы бла жыйылганла КъМР-ни Журналистлени союзуну жангы таматасына «Адыгъ псалъэ» газетни баш редактору Заурбек Жилиясову тийишли кёргенлерин билдиргендиле. Ол бу кыулугун конференцияга дери болжаллы халда бардырылыккыды.

Билдирю

Бабугентде кадет школгъа – кыошак халга

Битеулю билим берген «Депуланы Хакимни атын жюрютген 2-чи номерли кадет интернат школ» кырал бюджет учреждени 2023-2024 окуу жылда 6-чы, 7-чи, 8-чи, 9-чу, 10-чу, 11-чи класслада жангыдан ачылган бош жерлеге кыошак халда сабийлени алады.

Заявенияла бла документле 19 майдан башлап 30 июньнга дери алынадыла. Аланы бу адрес бла келтирирге керекди: **КъМР, Черек район, Бабугент эл, Мокъланы Хазрет атлы орам** (номерсизди).

Депуланы Хакимни атын жюрютген 2-чи номерли кадет интернат школда битеулю эмда орта билим беруу программалага керё окурга алынуу болумуна тийишлиликде (2022 жылны 20 декабринде чыгъарылган 169-ОД номерли буйруккыга керё) кадет школгъа жашкыла 6-чы классдан башлап алынадыла. Аланы саулукулларына, психологияларына энци эс бурулукуду, орус тилден, математикадан бла физкультурадан сынаулары кылай ётгелерине кыараллыккыды.

Окыурга кирир ючюн кыаллай документле керек болганларын Депуланы Хакимни атын жюрютген 2-чи номерли кадет интернат школну энци сайтында – <https://kshibabugent.ru>, дагыда телеграм каналдагы бёлюмюнде (<https://t.me/kadet07babugent>) табарга болукуду.

Сорлукуллары болганла бу телефон номерлеге сёлешсинле: **8(86636) 74-2-69, 8(928) 715 20 43** – директорну орунбасары Тюменланы Фатима, Ханбийини кызы (документлени алыу).

8 (86636) 74-4-30 – кадет интернат школну башчысы Гилияны Муратны приёмный.

Учредитель: Кыабарты-Малкыар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакнаит,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм аслампы информацийны эркинликлерин кыоруула жаны бла Кыабарты-Малкыар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге керё 19.00 сагытта кыол салынады. 20.00 сагытта кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Мокъланы Зухура - декурный редактор, Кучукуланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2,3,4-чу бетле), Теляланы Валя (9,10-чу бетле), Ахматланы Люоза (11,12-чи бетле) – корректорла.

Тиражы 1676 экз. Заказ № 1356

Багысы эркинди.

РЕДАКЦИНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспекти, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru